

DOSYA/GÖZLEM VE GÖRÜŞLER

SOLUN YERELDE BAŞARISI İÇİN ALTERNATİF BİR PROGRAM ÖNERİSİ*

Bülent DURU**

1) Neden Yeni Bir Sol Program?

-Nüfus ve Kentleşmedeki Yeni Eğilimler Yerel Yönetimlere Farklı Bir Bakışı Gerektiriyor

Türkiye'de yerel yönetimler yıllardan beri merkez sağın egemenliğinde. Sol partilerimiz uzun süreden bu yana yerel düzeyde iktidardan uzak kalmalarından olsa gerek, yerel yönetimler ve kentleşme politikası ile ilgili konularda yapıcı politikalar ortaya koyamıyorlar. Oysa Türkiye kentleşiyor; daha 1950'lerde %20 dolayında olan kentleşme oranı bugün %70'lere varmış bulunuyor. Ancak rakamlardaki yükselişin kentleşmenin

niteliğine yansıdığını söylemek çok güç; yaşanan kentleşme aslında yalnızca doğunun-batiya, iç kesimlerin-kıyı bölgelerine, kırın-kente sorunlarıyla beraber taşınmasından ibaret.

Aynı eğilimlerin sürmesi, bir başka deyişle, nüfus büyümesi ve göç hareketliliğinin aynı hızla devam etmesi durumunda, önümüzdeki 10 yıl içinde Türkiye'deki kent nüfusu Avrupa Birliği ortalamasına yaklaşmış olacak.

Nüfus yapısında gözlenen bu hareketlilik beraberinde yeni toplumsal, ekonomik sorunları da getirmekte, bir anlamda niceliksel büyüme kentlerin niteliklerini değiştirmektedir. Bunda en önemli etmenin Türkiye'nin göç hareketlerinin yapısında yaşanan değişim olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 1950'lerin, asıl olarak tarımda makineleşmeden kaynaklanan ve daha çok kentin çekici özelliklerinden güç alan ve temel olarak kırdan-kente doğru yönelen göç yapısı, artık geçerliliğini yitirmiş durumda.

Oysa bugün, üretimi dışlayan tüketim ekonomisinden, dışa bağımlı tarım politikalarından, kamu üretim tesislerinin vahşice özelleştirilmesinden, güvenlik gerekçesiyle köylerin boşaltılmasından

*Solun Yerelde Başarısı için Alternatif Bir Program Önerisi, Mülkiyeliler Birliği'nde Mart 2009 yerel seçimleri öncesinde gerçekleştirilen bir dizi yuvarlak masa toplantısındaki tartışmalara dayanmaktadır.

Bülent Duru tarafından kaleme alınan metnin henüz başlangıç aşamasında olduğunu, daha kapsamlı ve bütünlüklü çalışmalara tartışma zemini hazırlamak amacı ile hazırlandığını ve katılımcıların tümünün görüşlerini içermediğini belirtmek gerekir.

Toplantı katılımcıları şu isimlerden oluşuyordu: Örsan Akbulut, Müfit Bayram, Kübra Ceviz, Tuğba Çelebi, Ali Çolak, Bülent Duru, Fikret Gülen, Bilge Kağan Şakacı, Menaf Turan, Rahmi Aşkın Türel, Ali Ulusoy

**A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi

kaynaklanan, yoksulluktan, kırsal itici özelliklerinden beslenen ve daha çok doğudan batıya gerçekleşen bir hareketlilik ile karşı karşıyayız. Rakamlar, yapılan araştırmalara göre farklılık gösterse de, son on yılda zorunlu göçe maruz kalanların sayısı milyonlarla ifade ediliyor.

Son dönemde gözlenen göçlerin eskisinden en önemli farkının, kentlerimizin gelen göç dalgalarını kendi içinde eritebilme, yeni yaşam olanakları sağlayabilme olanaklarını tümünden yitirmesi olduğu söylenebilir. Eski kentsel düzen yeni gelen misafirlerine, kentsel yaşama katılma, kentsel değerleri benimseme umudunu verebiliyordu; gecekonduların önceleri geçici bir barınak yeri, bir ara durak olarak görülmesi de bununla ilgiliydi. Artık büyük kentlere gelenler bu tür umutları beraberlerinde taşıyorlar.

Günümüzdeki göç dalgalarının bir başka özelliği de, eskisi gibi kentin bütününe değil, yalnızca belli bölgelerine yöneliyor olması. İstihdam yaratmayan, üretimi değil tüketimi esas alan ekonomi politikaları göç edenlerin iş bulma umudunu yok etmekte, kente gelenler, kentli bireyler olmayı değil, kendini koruma refleksi doğrultusunda, siyasi ve ekonomik çıkara dayalı, sosyal ve ekonomik amaçlı bir gettolaşmaya yönelmektedir. Bundan dolayı artık büyük kentlerimizde yalnızca belli etnik ya da dinsel kökenden gelen nüfusun oluşturduğu yeni yerleşim yerlerini görmeye başlıyoruz. Artık göç kente değil yalnızca kentin belli mahallelerine yapılıyor.

Nüfus hareketliliğinin niteliğindeki değişme yeni kentsel sorunları da beraberinde getirmektedir. Artık yerel yönetimler su, yol, çöp gibi klasik hizmetlerinin yanında yeni sorun alanlarıyla uğraşmak, yönetim anlayışlarında değişikliğe gitmek zorundalar.

-Yerel Yönetimler Neo-liberal Politikaların Egemenliğinde

Kentlerimiz hızlı bir "değişim ve dönüşüm" içerisinde, ancak değişimi yönlendiren temel politikaları ne yazık ki kentin gerçek aktörleri yerine, küresel sermaye ve onun yerli ortakları belirlemekte

ve kent toprakları kamu ve toplum çıkarları bir yana bırakılarak rant alanı olarak görülmektedir.

Küresel politikaların bütün dünyada yaygınlaşmaya başlaması ile birlikte uygulamaya konulan kent politikalarının odağındaki "yurttaş" kavramının yerini "müşteri" kavramı almıştır. Bu yaklaşımlar, esas olarak görevi, yurttaşlarına sağlıklı, güvenli, olanaklarından her kesimin eşit olarak yararlandığı çağdaş yaşam alanları hazırlamak ve sunmak olması gereken yerel yönetimlerin, sosyal politikalarından giderek uzaklaşmalarını getirmiştir. Küresel güç odaklarının beklentileri doğrultusunda birçok yasal ve yönetsel düzenlemeyi süratle hayata geçiren merkezi yönetimin ekonomi politikalarının temelinde, doğal ve kültürel varlıkların, kıyıların, yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin, kamu arazilerinin ve kent topraklarının yağmalanması yatmaktadır.

Bu yaklaşımlar sonucunda siyasi iktidar bir yandan politik birlikteliğini güçlendirip kendi "elitlerini" yaratırken bir yandan da toplumu kendi ideolojik yaklaşımı doğrultusunda şekillendirmeye çalışmaktadır.

- Sol Düşünce Yerel Yönetimlerden Uzaklaşıyor

Kentlerimiz uzun süreden beri sağ yerel yönetimler tarafından yönetiliyor. Kamuoyunda sık sık gündeme gelen örnek birkaç belediyeyi dışarıda bıraktığımızda, bir bütün olarak solun yerel yönetimlerden uzak kaldığını söylemek yanlış olmayacak. Oysa yakın tarihimiz bunun aksi örnekleriyle, sol değerler üzerine kurulu başarılı belediyecilik deneyimleriyle dolu.

Türkiye'de sol düşüncenin yerel yönetimlerde iktidara gelememesini, dünyada solun içinde bulunduğu bunalımdan ve küreselleşme biçiminde kavramsallaştırılan neo-liberal politikaların yaygınlık kazanma sürecinden bağımsız düşünmek olanaklı değil. Konuya ülke içinden baktığımız zaman ise karşımıza çıkacak en büyük dönüm noktası, az çok yerleşmiş bulunan yerel yönetim ve demokrasi geleneğini sekteye uğratmış olan 12 Eylül 1980 Darbesi olacaktır. 12 Eylül'ü, solun başarılı

belediyecilik uygulamalarını yarıda bırakan bir gelişme olarak nitelenmek gerekir. Darbe dönemiyle CHP'nin yönetimde olduğu büyük kentlerde "toplumcu belediyecilik" uygulamalarının ve Fatsa gibi özel deneyimlerin kesintiye uğramasını anımsamak gerekiyor.

1990'ların ilk yarısındaki kısa dönemi dışarıda bırakırsak, sol 1980'den bu yana yerel yönetimlerin uzağında kalmış bulunuyor. AKP'li belediyelerin, siyasi yandaşları, yerel sermaye sahipleri ve cemaat bağlantıları aracılığı ile uyguladıkları popülist politikalar, başarıyı olmasa bile oyları getirmiş durumda; yakın gelecekte bu durumun değişeceğine ilişkin güçlü işaretler yok. Kamuoyunda da sol partilerin yerel yönetimlerde başarıyı yakalayacağına ilişkin bir beklentinin var olduğundan söz edilemez. Bir anlamda çoğunluk, AKP'nin, izlediği popülist politikalar sayesinde daha uzun süre yerel yönetimlerde iktidarda kalacağı inancını paylaşıyor.

Solun, dayandığı değerlerden ötürü, yerel yönetimler üzerine daha çok eğilmesi ve kapsamlı, ayrıntılı bir yerel yönetim programına sahip olması beklenirdi. Oysa halkın gündelik yaşamını doğrudan etkileyen sorunların çözüm yeri olan yerel yönetimlere gereken önem verilmemiş, kentlerimiz sağ partilerin ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren neo-liberal rant yağmacılarıyla el ele gerçekleştirdikleri popülist sağ politikalara terk edilmiştir

Peki neden böyle oldu?

Öncelikle solun uzun yıllardan bu yana iktidardan uzak kalmasının yarattığı ataletten söz etmek gerekiyor. Bu yüzdendir ki son dönemde kapsamlı, gerçek sol değerler üzerine kurulu ve uygulanabilir bir yerel yönetim programı geliştirilememiş, daha çok geçici ve kişilere göre değişebilen politikalar izlemek zorunda kalınmıştır. Bugüne değin ortaya konan tepkilerin ortak özelliği de yalnızca AKP eleştirisine ve laiklik vurgusuna dayalı olmasıdır. Bir anlamda halkın gerçek gündeminde ilk sıraları alan, gündelik yaşantısında karşılaştığı yerel sorunlara çözüm getirecek politikalar üretilememiştir. Aslında

bunun temelinde, solun gerçek değerlerinden uzaklaşması, merkez partilerinin açtığı yoldan gitmesi, kurulu düzenin temsilcisi olması, muhalif kimliğini yitirmesi bulunmaktadır. Merkez ve yerel düzeydeki politikaların belirlenmesinde, halkın gereksinimlerinin, aydınların gösterdiklerinin, demokratik kitle örgütlerinin beklentilerinin değil de, parti içi güç odaklarının, sermayenin istemlerinin dikkate alınması sol partileri diğerlerinden ayıran çizginin ortadan kaybolmasına yol açmıştır. Kuşkusuz bütün bunların bir sonucu olarak solun parti içinde demokratik değerlerden uzaklaşmasını da belirtmek gerekiyor. Sol kadroların, tıpkı merkez sağ partilerde olduğu gibi tek lider etrafında toplanmasını, aykırı görüşlere yeterince yer verilmemesini, önseçim gibi demokratik bir aracın kullanılmasına olanak tanıyacak güçlü bir örgüt yapısının kurulamamasını da önemli bir eksiklik olarak değerlendirebiliriz.

- Sol Partilerimizin Kapsamlı Bir Yerel Yönetim Programı Olmalı

Partilerimiz yerel seçimlerde, sol değerler üzerine kurulmuş kapsamlı bir politikalar dizisine bağlı olmaksızın, gününbirlik kararlarla, kimi zaman da kamuoyunda tanınmış popüler adaylarla seçmen karşısına çıkmaktadırlar. Hatta bir adım ileriye giderek, bu açıdan sol partilerimizin merkez partilerden daha sabıkalı olduklarını bile söylemek olanaklıdır.

Sol partilerimiz, birkaçı dışında, önümüzdeki yerel seçimler için ideolojik tutarlılığı olan kapsamlı bir yerel yönetim programı geliştirebilmiş değil. Bundan dolayı, parti tarafından belirlenen adayın seçim çalışmaları ya da sol bir parti yönetimindeki yerel yönetimlerin uygulamaları genellikle adayın/ belediye başkanının kişiliğine, dünya görüşüne göre değişebilmektedir. Oysa seçmenin, karşısında duran sol adayın yerel yönetimlerde nasıl bir politika uygulayacağını bilmesi gerekiyor.

Değnilmesi gereken bir başka önemli eksiklik de, yerel yönetimler, özellikle de belediyeler üzerine yapılan çalışmalarda ve kamuoyunda dile getirilen yorumlarda çoğunlukla, var olan sistemin, kurulu

iktidar yapılarının olumsuz yönlerinin ön plana çıkarılması, bir anlamda çözümlenmelerin yalnızca AKP eleştirisi üzerinden geliştirilmeye çalışılmasıdır. Bu tutum, bir yandan sola gönül vermiş kitlelerin umutlarını kırarken bir yandan da "sol, hizmet değil, laf üretir" biçimindeki önyargıların güçlenmesine yol açmaktadır.

Bütün bunlardan ötürü, sol değerler üzerine kurulu bir yerel yönetim programının geliştirilmesi gereksinmesi her geçen gün kendisini daha çok hissettirmektedir. İşte bu çalışmanın amacı, solun yerel yönetimlerden uzak kalma nedenlerinden yola çıkarak, olası çözüm yollarının neler olabileceğini, alternatif politika önerilerinin hangi ilkelere dayanması gerektiğini belirlemek olacaktır.

2) Yerel Yönetimler için Yeni Bir Sol Program

- Kentlerde Alternatif Bir Sol Politikanın Dayanacağı Kaynaklar

Yukarıdaki satırlarda, solun yakın tarihte başarılı belediyecilik uygulamaları gerçekleştirdiğinden söz etmiştik. Alternatif bir sol yerel yönetim programının oluşturulmasında Yeni Belediyecilik Hareketi olarak adlandırılan belediyecilik deneyimlerinden elde edilen sonuçlar yol gösterici olabilir.

1970'li yıllarda, Avrupa solundan esen rüzgarların da etkisiyle gündeme gelen bu sol belediyecilik anlayışı, dayandığı değerler ve temel ilkeler açısından bugün de yararlanılabilecek bir kaynak olarak önümüzde duruyor. Kuşkusuz, böyle bir uyarlama yapılırken değişen ekonomik-toplumsal koşulların göz önünde bulundurulması gerekiyor. Toplumcu Belediyecilik yaklaşımı olarak da adlandırılan bu girişim ilk olarak Ankara'da Vedat Dalokay, İstanbul'da Ahmet İsvan ve İzmit'te Erol Köse döneminde, CHP'li belediyelerce yaşama geçirilmişti.

Yeni yaklaşım hangi ilkeleri öngörüyordu?

Toplumcu belediye toplumsal adaletçi olacaktır; bütün halk katmanlarının karar sürecine katılmasına

olanak tanıyacaktı; yalnızca bir yerel yönetim birimi değil, adeta bir yerel hükümet gibi hareket edecekti; kentte tekelci rantların oluşmasına izin vermeyecekti; kaynak yaratıcı ve üretici bir yönetim sergileyecekti; diğer belediyelerle birlikte hareket edip, birlikçi ve bütünlükçü olacaktı. Bir başka anlatımla yeni belediyecilik anlayışı, "demokratik-katılımcı; üretici; kaynak yaratıcı; düzenleyici; birlikçi-bütünlükçü" olarak özetlenebilecek ilkeler etrafında gelişecekti. Buna göre, belediyeler artık, karizmatik belediye başkanlarının ön planda olduğu, kısa vadeli, gelip geçici kararların alındığı yerler olmaktan çıkarılıp, uzun süreli, planlı, geniş kapsamlı politikaların uygulandığı yönetim birimleri olacaktı.

Yeni belediyecilik anlayışını benimseyen belediyelerin, uygulamalarını Adalet Partisi döneminde gerçekleştirdiklerini, bir anlamda merkezi hükümetin baskısı altında bu girişimleri sürdürdüklerini belirtmek gerekir.

Kentleşme politikası ve yerel yönetimlerle ilgili yeni politikalar arayışında, Anadolu'nun zengin mimarlık birikimini, kent planlaması alanında yetişmiş insan gücümüzü ve az çok yerleşmiş bulunan yerel yönetim geleneğini de unutmamak gerekiyor.

Alternatif sol programda, yerel yönetimlerin işleyiş sürecinde dayanacağı temel ilkeler için yakın geçmişimize, Toplumcu Belediyecilik anlayışına bakmamız yeterli olacakken, kentsel düzenin kuruluşu, gündelik yaşamın sürdürülme biçimi için de yüzümüzü batıya, Avrupa kentlerinin işleyiş biçimine çevirmemiz gerekli olacaktır.

Yüzyıllardan bu yana uygarlık ve kentsel yaşamın iç içe geçmişliğinin zengin örneklerini sergileyen Avrupa kentlerinin düzeni ve işleyiş biçimi alternatif sol programın oluşturulmasına önemli katkılar sağlayabilir. Farklı kökenlerden, siyasal ve kültürel geleneklerden beslenen çok sayıda Avrupa kenti için bir genelleştirmede bulunmak oldukça zor. Bundan dolayı, Avrupa kent kültürünün ve kentsel yaşamının işleyişinin dayanacağı temel ilkeleri belirlemek üzere imzaya açılan Avrupa Kentsel Şartı'nı yol gösterici bir rehber olarak alabiliriz. (Ancak Şart'ın, büyük ölçüde neo-liberal politikalardan esinlenen

ekonomiye ilişkin ilkelerinin sol bir programın parçası olamayacağını da hemen belirtmek gerekir.)

Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Konferansı'nda, Mart 1992'de, kabul edilen ve 2008'de güncellenen Avrupa Kentsel Şartı, kentlere ekonomik ve kültürel alanda yol göstericilik yapmak üzere tasarlanmıştır. Şart'ın Avrupa Birliği değil de Avrupa Konseyi'nin bir ürünü olduğunu özellikle belirtmek gerekir. Avrupa Kentsel Şartı'nda, planlamadan farklı kültürlerin korunmasına değin, kentsel yaşamın bütün yönlerine ilişkin temel ilkeleri bulabilmek olanaklıdır.

- Sol Yerel Yönetimlerin Temel İlkeleri

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız yol gösterici metin ve deneyimlerin ışığında alternatif bir yerel yönetim programının dayanması gereken temel ilkeleri şöyle sıralayabiliriz:

a) Yerel Hizmetlerin Görülme Biçimi

- Demokratik ve Katılımcı Bir Yönetimin Kurulması

Kentler yerel demokrasiye ve insan haklarına saygılı, yönetsel ve akçal özerkliğe sahip yerel yönetimler tarafından yönetilir. Bireylerin yerel siyasal yaşama etkin biçimde katılmaları esastır. Katılım kağıt üstünde kalmaz, kentlilerin yerel yönetim uygulamalarının bütün aşamalarına aktif biçimde dahil olmalarına olanak tanıyacak araçlar oluşturulur. Yurttaşların yönetime gerçek anlamda katılımını sağlamak için yerel yönetim organları ve halk arasında güçlü iletişim kanalları kurulur. Karar verme sürecinin sonucunda ortaya çıkan politikalar açık ve anlaşılırdır. Katılımı etkin kılabilmek için bütün yönetim süreci halka açık biçimde işler. Bireylerin bilgi edinme hakkına erişmesinin önündeki bütün engeller kaldırılır. Kentin geleceğini etkileyecek önemli projeler ilgili taraflar ve yöre halkıyla birlikte gerçekleştirilir. Kent planları, kentin yerel özellikleri dikkate alınarak ve yeterli bilgiye başvurulmuş olarak hazırlanır.

- Kentsel Rantların Kamuya Kazandırılması

Yerel yönetimler, kentsel alanlarda verilen hizmetlerin sonucunda oluşacak rantların kamuya

kazandırılması konusunda gereken bütün önlemleri alır. Kent planlarına rant kazanma aracı gözüyle bakılmaz, planlarda birtakım kişi ve kuruluşların rant beklentilerini karşılamaya yönelik değişiklikler yapılmaz. Ortak bir zenginlik olan toprağın kullanılmasında ve imar planlaması aşamasında oluşan değer artışından yalnızca mülkiyet sahiplerinin değil, toplumun bütün kesimlerinin yararlanması için gereken önlemler alınır.

- Hizmetlerin Yerel Yönetim Örgütüncü Görülmesi

Yöredeki hizmet ve uygulamaların olabildiğince yerel yönetimin kendi örgütüncü karşılanması esastır. Buna uygun koşulları sağlamak için teknik donanım sağlamak, çalışanlara hizmet içi eğitim vermek gibi önlemler alınır.

- Hizmetlerin Plana Dayalı Olarak Görülmesi

Yerel hizmetlerin gününbirlik kararlardan uzak biçimde, geniş kapsamlı planlar çerçevesinde yapılması esastır. Yerel yönetimlerin bütün kararları, belli bir programa bağlı olarak, konu ile ilgili uzmanların, uygulayıcıların ve demokratik kitle örgütlerinin görüşleri alınarak yaşama geçirilir.

b) Kentsel Yaşam Düzeyinin Geliştirilmesi

- Sağlıklı Bir Kentsel Çevre Yaratılması

Kentler, bireylerin sağlıklı, güvenli ve güzel bir çevrede yaşamasına olanak tanıyacak biçimde düzenlenir. Bunun için atık yönetimi, hava, su, toprak kirliliği, gürültü kirliliği, tehlikeli atıklar, doğal felaketler gibi konularda etkili ve kapsamlı bir kentsel çevre siyaseti izlenir. Kentlilerin su hakkına erişimine olanak sağlayacak bütün önlemler alınır. Spor, eğlenme-dinlenme amaçlı etkinliklerin sunulmasına ve yeşil alanların geliştirilmesine önem verilir. Kentsel gelişim, kentin kendine özgü niteliklerinin ve tarihi özelliklerinin korunmasına dayanılarak sürdürülür. Bu yolda, kent merkezlerinin dünyanın kültür ve tarihi mirasının simgeleri olarak koruma altına alınmasına önem verilir. Yerel yönetimler bu konuda öncü rol

oynar ve kentsel mirasın korunmasını temel bir planlama amacı olarak belirler.

-Kentsel Düzenin Sağlanması, Sokağın Canlandırılması

İmar planlarının hazırlanmasında sermayenin isteklerine değil, kentin düzenli gelişimine ve kentsel yaşamın gereklerine göre hareket edilir. Kentsel görünümü güzelleştirmek için mimari yaratıcılık özendirilir ve yeterince açık alan oluşturulur. Sokağın toplumsal bir alan olarak yeniden kazanılmasına özellikle önem verilir. Bunun için yaya kaldırımları geniş tutulur, yaya bölgeleri oluşturulur, sokaklar iyileştirilir ve trafik akımı denetim altına alınır. Toplumsal ve yaşayan bir yer olarak sokağın öneminin azalmasının dolaylı sonuçlarından birinin güvenlik sorunlarının giderek ağırlaşması olduğu düşünülür. Bundan dolayı, kentteki açık ve yeşil alanlar, kent mobilyaları, yol gösterme işaretleri, heykeller, çeşmeler ve diğer tarihi ve kültürel anıtlar geliştirilip korunur.

- Yaya Öncelikli Bir Ulaşım Sisteminin Kurulması

Özel araçların kentler ve doğal çevre üzerinde yarattığı baskıya yönelik önlemler geliştirilir. Sözelimi, toplu taşıma araçlarına, bisikletlere ve yayalara öncelik tanınır; özel yaya ve bisiklet yolları oluşturulur. Ulaşım tek bir araç türüne bağımlı değildir; bütün seçenekler göz önünde bulundurulur. Kent içi düzenlemelerde araçlar değil yayalar önceliklidir. Bütün trafik düzenlemelerinde ulaşım güvenliğinin sağlanmasına özen gösterilir. Engellilerin ve yaşlıların özel gereksinimleri dikkate alınır. Köprülü kavşak ve üst geçitlerin kent kimliğine, yayalara ve ulaşım sistemine verdiği zararlar göz önünde bulundurulur. Gerekğinde, zaman ya da mekan açısından araç trafiğini kısıtlayıcı önlemler alınır. Ancak bütün bunlara karşılık asıl çözümün, yerleşim ve çalışma alanlarını birlikte ele alan toplu yerleşimlerde olduğu da unutulmaz.

-Kültürel ve Sanatsal Etkinliklerin Geliştirilmesi

Kültür ve sanat etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde ve kültürel demokrasinin

oluşmasında yerel yönetimler yaşamsal bir rol oynar. Bu kurumlar, kentin kültürel geleneği ve nüfuslarının kültürel özellikleri ışığında bir kültür politikası belirleme ve uygulama hakkına sahiptir. Mimarlık, dil, sanat, müzik ve yazının kentin tarihi ve toplu hafızasını oluşturduğuna, bunların aynı zamanda yaşam biçimlerindeki, toplumsal davranış kalıplarındaki ve kültürel mirasın oluşumundaki değişiklikleri gösterdiğine inanılır. Bütün kent sakinleri kültürel etkinliklerden serbestçe yararlanır; kültürel etkinliklere katılma ayrıcalıklı ya da seçkin bir kümenin tekelinde değildir.

- Barınma Hakkına Erişimin Sağlanması

Kentlilerin sağlıklı bir konuta erişmelerinde yerel yönetimler öncü rol oynar. Toplumsal ve ekonomik olanakları kısıtlı olan kişilerin konut hakkının gerçekleşmesi pazar düzeneklerine bırakılmaz; bu kümeler için özel önlemler alınır. Düşük nitelikli yerleşim yerlerinin yenilenmesi için özel programlar geliştirilir. Bu amaç doğrultusunda uygulanacak kentsel dönüşüm programlarının asıl amacı, toprak rantını elde etmek değil, bireylerin daha nitelikli ve kendi yaşam koşullarına uygun yerleşim yerlerinde yaşamalarını sağlamak ve düzenli kentsel gelişmeyi gerçekleştirmektir. Kentsel dönüşüm bölgelerindeki çalışmalar, burada oturan nüfusun yapısı değiştirecek ya da buralarda kiracı ve mülk sahibi olarak oturanları bu alanlardan dışlayacak biçimde gerçekleştirilmez. Bu amaç doğrultusunda gerektiğinde kamu fonları kullanılır.

c) Sosyal Politikalar

- Toplumsal Adaletin Sağlanması

Yerel yönetimlerin bütün kararlarında toplumsal adaleti sağlama kaygısı göz önünde bulundurulur. Yoksulların, öğrencilerin ve desteğe gereksinim duyan bireylerin özel durumlarına uygun politikalar üretilir. Cinsiyet, yaş, etnik köken, din, fiziksel yetersizlik gibi bir ayrıma bağlı kalmadan herkesin kentsel yaşama aktif biçimde katılmasını sağlayacak önlemler alınır.

- Kentsel Düzenlemelerin Kadın Odaklı Olması

Kadınlar, gündelik yaşamın sürdürülmesine yönelik hizmetlerden en çok etkilenen kesim olduğu için yerel politika kararlarında kadınların gereksinimlerine özel önem verilir. Kadınların kent yönetimine aktif biçimde katılmalarını sağlamak için gereken bütün önlemler alınır. Yerel nitelikli kararların alınışında kadın örgütlerinin görüşlerine de başvurulur. Ulaşımdan altyapıya değin kentin mekansal düzenlenmesinde kadınların özel gereksinimleri göz önünde bulundurulur. Güvenliği tam olarak sağlanan kentin tüm sokakları geceleri aydınlıktır, yolları yürüyüş yapmaya elverişlidir, herkes için erişilebilirdir. Mahallelerde yerel yönetimler öncülüğünde, kadınlara özel sağlık kuruluşları, sığınma evleri, kültür merkezleri oluşturulur.

-Engelliler İçin Özel Politikaların Geliştirilmesi

Çocuk, yaşlı, hasta ve engelli gibi kümelerin kentsel yaşama etkin biçimde katılımını sağlamak için özel önlemler alınır. Bunun için kent, herkesin her yere erişmesini sağlayabilecek biçimde tasarlanır. Bütün ticari, yönetsel ve kamusal yapılar; toplumsal-kültürel, sportif ve dinsel etkinlikler; caddeler; kamusal alanlar; kültürel ve toplumsal etkinlikler, içinde bulunduğu fiziksel ve toplumsal sorunlar ne olursa olsun, herkese açıktır. Engelli ve dezavantajlı

gruplara ilişkin politikalar onları toplumla bütünleştirici yönde düzenlenir; alınan önlemler aşırı korumacı değildir. Özel sorunu olan bu gruplar için gereken düzenlemeler yapılır; örneğin, konut ve işyerleri, tuvalet, ulaşım ve teknik araçlar engelliler göz önünde bulundurularak tasarlanır. Engelliler ve azınlıkları temsil eden derneklerle işbirliğine gidilir ve dayanışma sağlanır. Yaşı ve sağlık durumu ne olursa olsun herkes kamusal alanlarda kendini ev ve işyerinde olduğu gibi güvenli ve rahat hisseder.

-Kültürlerarası Kaynaşmanın Sağlanması

Ayrımcılık karşıtlığı kent politikalarının temel ögesi olarak alınır. Farklı yörelerden gelen gruplarla, değişik gelenek, kültür, dil ve dine sahip olan toplulukların uyum içinde yaşamasına önem verilir. Bütün kentlilerin kamusal alanlara, meslek edindirme kurslarına, okullara, kültürel etkinliklere ve kentsel yaşamın diğer yönlerine eşit biçimde katılmaları için uğraş verilir. Çok kültürlülüğe dayanan söz konusu kültür ve eğitim politikaları ayrımcı değildir, ırkçılık karşıtıdır; azınlık gruplarının kültürel gereksinimlerini, değişik kültürler ve dinler arasında iletişim ve değişimi dikkate alır. Farklı kültürlere mensup olanlar iş olanaklarından eşit biçimde yararlanır.